

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

280 - 4 עמודים

**מענה מאת הרב
פנחס טויבער
שליט"א ומראה
הסתירות לחז"ל
בקונטרס
שנתפרסם בשפה
האנגלית ... (!)**

Response to "Eruvin in Urban and Modern Metropolitan Areas, Reviewed By Harav Yisroel Belsky Shlita"

By: *Harav Pinchas Tauber Shlita*

It is not our purpose with this response to prove or disprove the שיטות of גדולי הפוסקים on either side of the discussion. However, the pamphlet named above states its view in a matter of fact fashion, implying that there is no credible opposing view. In doing so the pamphlet labels as erroneous, preposterous and trivial the words of גדולי הפוסקים whose opinions were and are accepted by כלל ישראל throughout the generations לסמוך עליהם בקלה כבחמורה. Therefore our intention is but *only* to cite their words as they are! וירא הקהל וישפט!

Additionally, since many important points stressed in the pamphlet are the halachic rulings of הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל we would like to clearly state that we do not intend to invalidate his rulings.

Our purpose is only to bring to the readers' attention the rulings of other renowned גדולים who have ruled otherwise.

(Note: all bold lettering indicates an emphasis of the editors and not that of the original author)

"עירוב" או "צורת הפתח"?

The pamphlet:

"When most people hear the term of eruv they think of sticks and strings used to enclose an area in which one is forbidden to carry in on Shabbos. Chazal term such a structure as being a צורת הפתח. This issue will discuss the parameters of a צורת הפתח. The actual term of eruv was only used when referring to עירובי חצירות, עירובי תבשילין, עירובי תחמק or עירובי תחמק. Nevertheless, since a צורת הפתח is commonly referred to as an eruv, we will use that term throughout this issue."

Although this point is irrelevant to the discussion since *the pamphlet* suggest a mass public misuse of the word "עירוב" we indicate the following: גמרא

"תנו רבנן: כיצד מערבין דרך רשות הרבים - עושה צורת הפתח מכאן, ולחי וקורה מכאן", (עירובין ו' ע"א ועוד)

להחמיר או להקל?

The pamphlet:

"An argument that frequently comes up concerning eruv is that it is worthwhile to build eruv even if one must rely on extraordinary leniencies and דעת יחידות (i.e. an opinion expressed by a single halachic authority, but rejected by most of the other authorities)..."

עין בנשי מהר"א הלוי ח"ב סי' ק"ח וז"ל, "אמנם עלינו לחפש בחורין וסדקין אחרי פתח היתר כדי שינצל מחילול שבת ח"ו", והעתיקו דבריו בכל הפוסקים.

ועיי שו"ת מחרש"ם חלק ד סימן קה, וז"ל: "ומהגם דהא קיי"ל דהלכה כדברי המיקל בעירוב ואפי' ביחיד נגד רבים כדאיתא בעירובין מ"ו... וגם בעירוב מבואר בנשוי תשב"ץ ח"ד סימן ל"ח ותשוי אבקת רחל סי' י"ז דהלכה כהמיקל בפוסקים ומבואר בלח"מ פ"א מאבל דלא הוי בגדר ספיקא ועדיף מהא דספק נפשות לחקל יעו"ש, וכן כתב בספר דעי"ת סי' שס"ה סעיף ב' עיי"ש.."

he searched through all the Rishonim and did not find this principle that 600,000 people have to traverse through it every day. and as long as there is an occasional presence of 600,000 people then it qualifies as a Reshus Horabim."

ז"ל הבה"ג (אוצר הגאונים חלק הפי, שבת ה.) "רשות הרבים, דוכתא דדשין בה שית מאה אלפי גברא בכל יומא". וכן כי חרמב"ץ והר"ן והמאירי ר"פ במה אשה, שכי ס"ר בכל יום, בשיטת בעל התרומה [וזהו כוונת המ"ב בקושייתו שלא מצא ד"ז בדי הראשונים י"העומדים בשיטה זו", ודו"ק]

ס' ריבוא שכיח, או אפשרי?

The pamphlet:

"The Bas Ephraim writes... That it be possible (emphasis by author) for all 600,000 to travel on that street every day. This is the Bas Ephraim's interpretation of Rashi quoted above... he nevertheless extends the Halacha by saying that it must be possible that they frequent that specific street"

לא דק בדי הבית אפרים, וז"ל שו"ת מהרש"ם (ח"ג סימן קפ"ח): "ובגוף הדבר כבר ישב על מזוכה זו הרב השואל בשו"ת בית אפרים (חא"ח סי' כ"ו) ורצה לחדש דאין הכוונה שיכנסו ס"ר אלא שיהא מוכן ומפקר ומתוקן לכך שיבאו לשם אנשים מכל העולם, והבית אפרים האריך לדחות דבריו, ובאר דהא דתחת העגלות הי' רה"ר, וכתבו התוס' משום שהי' דרכם לעבור באותו הדרך, היינו דכיון שהדגלים היו סמוכים מסביבות העגלות הי' מצוי שיבאו אלה מפה ואלה מפה, והי' שכיח שיעברו ביום א' ס"ר, אבל אם אינו מצוי כלל שיעברו ס"ר ביום א' אף דבמשך ימים רבים יעברו ס"ר איננו בגדר רה"ר..."

"מבואות המפולשין"

The pamphlet:

"Even if one were to argue that according to the Beis Ephraim the streets in Borough Park and Flatbush should not be classified as a Reshus Horabim since it is not possible that 600,000 people will traverse down a specific street... Nevertheless, one must also take into consideration the fact that there

is an additional way for a street to be considered a Reshus Horabim. Chazal tell us that an alleyway (i.e. a side street that has houses on both sides) whose ends are both open to a Reshus Horabim, is likewise classified as a Reshus Horabim. If the alleyway is an actual through-street joining two sections of the same Reshus Horabim, it may even be less than 16 amos wide and still be considered a Reshus Horabim, since the traffic funnels through the alleyway continuously"

א. אפילו אם היה רחוב שהוא רה"ר, מ"מ אין על הרחובות המפולשים לתוכו דין רה"ר, כיון שאינם מפולשים לתוכו כי אם בראש א', וכדי שיהיה רה"ר צריך שהמבואות יהיו מפולשין מבי ראשים.

ועוד דבהרבה מקומות הרי נפסק פילושם ע"י מקום מקורה train track, וזה מפסיק אותן המבואות מן הרה"ר, כמבאר באשל אברהם (סי' שמ"ה סעיף יד), וכ"ה בתשו' אגרות משה (ח"א סי' ק"מ) וז"ל: "ובא למעט אם מפסיק באמצע מבואות שאין רחבים ט"ז אמה או שמפסיק מקום שאין בו דריסת ששים רבוא או שמפסיק מקום מקורה שזה יש למילף מדגלי מדבר שכל הרחובות היו רחבין בשוה ט"ז אמה ולא היו מקורות ודריסתן שוה... היינו שמשער זה לשער זה היה רה"ר בלא הפסק דבר המבטל מדיני רה"ר..."

ב. ואפי' אם הי' מפולש מבי ראשין בלי הפסק, הלא כתב במשנה ברורה (שמ"ה ס"ק כו) דמפולשים לא אמרינן דהוה כרה"ר אלא אם המבי מפולש לאורכה של הרה"ר, אבל אם מפולש לרחב, לא הי' רה"ר, וכאן הפילוש הוא לרחב.

ג. ועוד, דאפי' הי' מפולש גמור לרה"ר גמורה, הלא יש צורת הפתח סביבות בורו-פארק, וזה בלבד מהני להפריד שכונתנו מאושען פארקווי ע"י תשו' מהר"י שטייף סי' ס"ח.

* כמובן, דכל זה הוא אפילו לפי שיטתו דיש עכ"פ איזה מקומות שחן רה"ר, אבל באמת אפילו באושען פארקווי אין עוברים בתוכו ס"ר (source: D.O.T.) ואינו מפולש ומכוון כדלחך, וגם נפסק במקום מקורה overpasses באמצעו וע"י נפסק פילושא האינה רה"ר כג' בפנים בשם האגרי"מ.

"מכוונות"?

The pamphlet:

"Another argument rendered to permit Eruvin in large cities, is that for an area to be considered a Reshus Horabim it must run straight from one end of the city to the other end. However, if it curves, then it is not classified as a Reshus Horabim... However, the fact that it may curve along the way is trivial... Furthermore, the Shulchan Aruch clearly states and it is implied by all the Rishonim, that only a walled city mandates this additional criterion that the street be מפולש. Additionally, there were some Poskim who required that the gates on both ends of the city be parallel (שערים מכוונים זה כנגד זה) however this too as is implied by its wording is only possible and applicable by a walled city."

זה לשון המאירי ריש עירובין: "מפולש משני ראשי עד שיוכל אדם לעבור ביושר בלא עיכוב", ובדף ו. ד"ה כבר ביארנו כתב: "שני ראשי מכוונים זה כנגד זה וכו' מפתח זה לפתח זה בלא שום עיקום".

ועי' שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב וח"ג סי' קפ"ח, דברי מלכיאל ח"ד סי' ג', שו"ת תירוש ויצהר סי' ע"ג, תני יהושע דף ז, דכולם נקטו דבעינן מכוונות גם בעיריות שאין להם חומה, וז"ל שו"ת ויען יוסף: "אבל יפה העיר על זה, דמפורש בשו"ע דבעי עוד תנאי להיות רה"ר גמור, שיהא מפולש משער לשער, וכי המג"א דהיינו שיחא שערי העיר מכוונין זה כנגד זה... משא"כ אם הרחובות מתקמים כמו ר"ש או כמו שלשלת, ואין מכוונים, ועפ"י רב ככה הם גם כן הרחובות הגדולות... דאז לא מקרי רה"ר מן התורה אף אם סי' ריבא עוברים בו".

ומה גם דברוקלין חי עיר שיש לה חומה כיון שיש מחיצות סביבותיה כמו שנתברר לאחרונה.

האם מצרפין בני"א היושבין ב'ארטומאביל'?

The pamphlet:

"There were those who argue that when tallying an area to see if it is classified as a Reshus Horabim, one does not tally those traveling in automobiles since they are considered to be a different domain. They

misinterpret the words of the Maharsham and Beis Ephraim and claim that he is of the opinion that we do not tally those traveling in cars. One who properly analyzes the words of the Maharsham and Beis Ephraim will have difficulty finding this opinion. We clearly see that none of the above Poskim ever attempted to rule that we do not include automobile travelers who ride below ten Tefachim in the tally of 600,000."

זה לשון שו"ת בית אפרים (סי' כו ד"ה ובספר): "ידהא דאמרינן שדרך סלולה לרבים שבקעין שם עושהו רה"ר, לא נאמר אלא בהולכי רגל, אבל לא נכנס בכלל זה הרכב והיושב בקרון וכו' דכיון שיושב בעגלה והעגלה היא רשות היחיד לעצמה".

וז"ל שו"ת מהרש"ם ח"א סימן קסב: "גם העלה הבית אפרים (סי' כו) דדוקא עוברים ברגל בעינן ולא העוברים במרכבות ועגלות, דבעינן דומיא דדגלי מדבר יעוש"ה באורך".

וז"ל הישועות מלכו (סי' כו, כו): "יודעי, תחלה צריך אני להודיע כי הדרך הוא לא מקרי רשות הרבים, מאחר שהאנשים יושבים בתוך עגלות מסובבין בדי דפנות ותקרה, ופשוט שזה רשות היחיד גמורה".

דעת מרן החזן איש זצ"ל.

It is imperative to note that the pamphlet quoted the חזון איש several times and failed to mention the very powerful and decisive ruling of the very same איש חזון.

זה לשונו: (חז"א עירובין סי' קז ס"ק ז')

ויצא לנו מזה דבזמן הזה כל השווקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רשות היחיד גמורה מן התורה... ובמ"ב סי' שמ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין סי' ריבא בקעין כל שהוא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים, ולהאמר החיתך מחוד ומרחה לכרכים שלנו".

זה לשון מגן אברהם: "אך דעת רוב הפוסקים להקל, וכן פסק בשו"ע..." (סי' שמי"ה סק"ז).

וידוע הוא מה שהבית אמרים האריך להוכיח שרוב ראשונים ס"ל דבעין שישים רבוא. ובסי' תולדות שמאל הולך ומונה 78 פוסקים, ומסיק ש60 דעות ס"ל דבעין סי' רבוא נגד רק 18 דעות דלא בעין!

וכי בשו"ת ישועות מלכו (או"ח סי' כא) "שכבר נהגו לסמוך על שאין רה"ר בזה"ז... ומי הוא זה שיתחזק לבטל המנהג שנהגו זה כמה מאות שנים" עיי"ש. וז"ל מוך הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (אג"מ ח"ה סי' כד, י) "דבמקומותינו נהגו כד"ן דלאי כשיטת רש"י דבעין שישים רבוא".

וכתב הגר"ש והאזנר שליט"א (שה"ל ח"ח סימן צז אות ט) "כל רבותינו בחוץ לארץ ובארץ ישראל הנהגו לעשות תיקוני העיר בעירובין על יסוד זה דבעין ס"ר בוקעים, וראו בזה תיקון העולם וכו', ובדבר רגיל וגדול כזה שעשו מעשה בזה למאות ולאלפים על פי הוראת גאוני הדורות ופוסקים, כאלו מן השמים הסכימו לזה ואסור להרהר אחריהם"

שישים רבוא בכל העיר או ברחוב?

The pamphlet:

"We have already explained that recently there were those who misinterpreted the words of the Shulchan Aruch who bases his opinion on that of Rashi and claimed that it limits the 600,000 people to those who traverse through that specific street. This would exclude even large cities from being considered a Reshus Horabim. This is a preposterous assertion. It is impossible to comprehend that the requirement for a city that has 600,000 residents to be classified as a Reshus Horabim, is that all 600,000 people to traverse over one single road daily. For such a large population, a city would build several major thoroughfares to accommodate all the residents and not have one big traffic jam. Imagine what Brooklyn would look like if it only had one small street (i.e. 28 feet wide) to accommodate all the traffic".

הנה, גם מרן הגאון ר' משה זצ"ל בעצמו כי בתשובתו (תאו"ח סי' קל"ט ריש ענף ה') שד"ז שעיי' ס"ר

ועי' שו"ת ציץ אליעזר חלק י"ד סימן צ, וז"ל: "...הגם שתשובתו היתה בגיבוב קולות... אשר כתב בעצמו שם שרבותינו בתשובותיהם צועקים ע"ז... בהסתמכו להקל... והיינו מפני דחובה עלינו לחפש בחזרין וסדקין אחרי פתח היתר בסידור עירובין כדי להנצל מן חילול שבת ח"ו, כדברי שו"ת מהר"א הלוי ח"ב סי' ק"ח, וכן לגבב כל הקולות שאפשר להקל כדברי שו"ת נפש חיה סי' כ"ה עיי"ש"

ועי' ספר נתיבות שבת, וז"ל: "ומצוה לחזור אחר עירובי חצירות, ופשוט ומבואר בפוסקים דלאו זקא בענין עשיית עירוב אלא גם בענין תיקון המחיצות בכלל... ומ"מ מציו ברבנים של ערים ועיירות במקומות שלא היה אפשר לתקן אליבא דכו"ע, שנכנסו לדחוקים והתיריים שונים ותקנו וצדפו צדי היתר, וכמה תשובות נכתבו בענין זה..." עכ"ל.

הלכה כדברי המיקל בעירובין

The pamphlet:

"Furthermore, the Chazon Ish clearly writes that this principle does not apply to later authorities"

זה לשון הקרבן נתנאל (מס' עירובין פ"ה סי' ט סק"ל) "ונראה מכאן דהלכה כדברי המיקל אפילו בפלוגתת הפוסקים" עכ"ל. וכן נקטו האלי' רבה סי' שני"ח סקכ"ה בשם כנה"ג, והחיד"א בברכי יוסף (שיו"ר ברכה סי' שנח) ועוד.

מה סוברים רוב ראשונים?

The pamphlet:

"The most stringent definition of a Reshus Horabim is the opinion of most Rishonim including the Rambam and that of the Shulchan Aruch. They maintain that a Reshus Horabim is any street that is at least sixteen Amos wide (approximately 28 feet) that opens up into a public area such as a marketplace... Rashi's opinion that one must fulfill the additional criterion of 600,00 is itself חידוש.

Most Rishonim reject this based on the fact that the Gemara does not mention it as being one of the criterion"

The pamphlet:

"If indeed this amazing assertion is true (i.e. the 600,00 people have to traverse a single street) why would Chazal suspend the great Mitzvah of Lulav and Shofar for all of Klal Yisroel just so that one Yid should not forget and carry them out into a Reshus Horabim on Shabbos, when the requirements for an area to be considered Reshus Horabim are almost unfeasible... When listing the three things that never existed and never will exist, (i.e. בן סורר ומורה, עגלה ערופה, עיר הנדחת) the Gemara should have listed a Reshus Horabim as a fourth thing."

ק"ו זו מגזירת חז"ל ישמא יעבירו, לא על העירוב הנעשה בבורח-פארק תלוטתו, כי אם על השו"ע (או"ח סי' ש"ג סי"ח) והרמ"א והמג"א והט"ז ושאר פוסקים שכי בכמה מקומות ד"האינדא אין לנו רשות הרבים, והדבר פשוט ומבואר כי הראשונים העומדים בשיטה זו ס"ל דהאינדא אין לנו רה"ר, אבל בימי חז"ל היה מציאות של רה"ר יותר שכיח ורק האינדא נשתנה המצב וצורות העיריות, (עי' רמב"ן שבת דף נז. ודו"ק) וכבר דנו בק"ו זו בתשו"י בשמים ראש (סי' שני"ט) ובתשו"י מהרי"א אסאד (או"ח סי' פז) והביה"ל סי' ש"ג ובסי' שמי"ה. וידוע מש"כ מרן חתם סופר (קובץ תשובות סימן לו) "בכלל אין להעמיד פסקי דינים על דבר חידוד" ומרגלא בפומי דהח"ס זצ"ל (מכתב סופר יו"ד סי' י"א) "כל קושיא יש לה תירוץ, ואין דינן דין מכה קושיאו".

וְנִמָּה שנתקשה דכי בשביל איש א' יאסרו חז"ל תקיעת שופר וכולב לבב ישראל, לא שייך כלל לענייננו, וז"ל שו"ת בשמים ראש (סי' שני"ט, הובא בשו"ת מהרש"ם ח"ג סימן קפ"ח) וז"ל: "...והשיב לי, וכי יעלה על הדעת לפי הפשוט שמשום איש א' שיטעה ראוי לעקור מצוה מכל ישראל, אלא... עיי"ש],

שישים ריבוא בכל יום.

The pamphlet:

"Furthermore the Shulchan Aruch writes that the criterion of 600,000 has to be met every day. The Mishna Berurah writes that

ברחובות העיר [אפי' אינו במק"א] נעשה כל העיר רה"ר בגללה הוא "נלע"ד דבר חדש..."

וכמשלוש חדשים לפני כתיבת תשובה זו (תשו"י קלח-קלט, התאריך מערב שבעות תשי"ב) בתשובה ק"ט (ה' אדר תשי"ב) כי מרן הגר"מ זצ"ל בפשטות וז"ל: "...וגם הא בוא יארק וברוקלין יש אולי מקומות שהם רה"ר דאורייתא שהולכין שם ששים רבוא, ואם בוא יארק אפשר שאינו דאורייתא מצד היקף המחיצה לבד הגשרים, מ"מ בברוקלין אפשר יש מקומות שהם רה"ר..."

ובתשו"י סי' קל"ט כי וז"ל: "...בר"ן שם בשם סי' התרומה איכא ממש שיהו סי' רבא עוברים שם בכל יום בלשון השי"ע..." אמנם כי לדיק מדברי התוסי' ש"משמע שקאי על העיר שלכן כתבו בלשון יחיד בוקעין ב' ולא כתבו בלשון רבים בוקעין בהן כמו שכתבו בלשון רבים דאין מבואות רחבות וא"כ הוא כמוכרח שהסי' רבוא קאי על העיר", ומוזה הוציא דא"צ שיהיו סי' עוברים שם ממש וסגי אם עוברים בכל העיר, וכי "וא"כ אפשר שגם כוונת סי' התרומה נמי הוא על העיר, דמתוסי' נשמע גם לסי' התרומה".

אמנם, ילה"ע מד' הרמב"ן שאכן כתב בלשון בעל סי' התרומה "שאין עוברין בהן סי' ריבוא" [לשון רבים!],

ויש לציין מד' שאר ראשונים דמשמע מדבריהם דבעין סי' באותו מקום: בשלטי גבורים (פ"א מס' עירובין) בשם ריא"ז: "מבואות של כרכים חוץ לעיר... והן מעבר לסי' רבא... הרי המבואות הללו רה"ר גמורה". ובסי' צדה לדרך (לתלמיד הרא"ש) כי וז"ל: "וזה"ר הוא כשתתא רחב... וסי' בוקעין ב'..."

ועי' שו"ת דברי מלכאל (ח"ד סי' ג') דמתחלה נסתפק בד"ז ולבסוף מסיק "עי"ד מה שכי בתביר בהשמטה בסי' יח... וגם כי הסי' רבא מפורין בכל הרחובות ולא יודמן שילכו כולם בה"ר אחד".

ועי' בשו"ת אבן ישראל למרן הגאון ר' ישראל יעקב פישר שליט"א ראב"ד ירושלים עה"ק, שכי דפשטות לשון שו"ע והראשונים הוא דבעין עוברים בתוכו ממש.

[כמוכן שח"ו אין הכונה לחלוק על מרן הגר"מ זצ"ל, אלא להזכיר שכי"ה דעת כמה ראשונים וגדולי הפוסקים, ושהי' זמן שגם מרן הגרמ"פ זצ"ל הי' סובר כן].